

Rozwój osadnictwa na świecie

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń:

- zna pojęcia „ekumena”, „anekumena” oraz „subekumena” i podaje po jednym przykładzie takich miejsc,
- zna cztery bariery osadnicze,
- zna wartość bariery ciśnieniowej ograniczającej stałe osadnictwo,
- zna miejsca, w których powstały wielkie cywilizacje starożytne i wskazuje czynniki, które zadecydowały o wyborze tego miejsca,
- zna trzy czynniki, które sprzyjają osiedlaniu się ludności rolniczej,
- zna dwa przykłady miejsc, w których osadnictwo rozwinęło się dzięki przemysłowi,
- zna pojęcie gęstość zaludnienia i wie w jakich jednostkach jest mierzony ten wskaźnik
- zna skutki antropopresji dla środowiska.

b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić, w jaki sposób bariery osadnicze utrudniają osadnictwo,
- przedstawić metody rolnicze radzenia sobie z nadmiernym nachyleniem stoków,
- wyjaśnić rolę przemysłu jako czynnika powodującego tworzenie skupisk ludności,
- wyjaśnić rolę dużych miast jako czynnika powodującego tworzenie skupisk ludności,
- wyjaśnić rolę mórz i oceanów jako czynnika powodującego tworzenie skupisk ludności,
- wyjaśnić rolę czynników historycznych w tworzenie skupisk ludności,
- wyjaśnić rolę czynników społeczno-politycznych w tworzenie skupisk ludności,

- obliczyć wskaźnik gęstości zaludnienia.

c) Postawy

Uczeń:

- współpracuje w grupie.

2. Metoda i forma pracy

Praca z podręcznikiem, praca w grupach, praca z atlasem.

3. Środki dydaktyczne

Podręcznik, atlas, karty pracy.

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

1. Czynności organizacyjne – sprawdzenie listy obecności, zapisanie tematu lekcji na tablicy.
2. Powtórzenie z tematu „Struktura zatrudnienia na świecie”. Pytanie dwóch uczniów pod tablicą:
 - Wyjaśnij pojęcie „high technology”
 - Co jest przyczyną wysokiego bezrobocia w krajach słabo rozwiniętych
 - Wymień przyczyny wysokiego bezrobocia w Polsce
 - Czym zajmuje się I sektor gospodarki i w jakich krajach jest najwięcej zatrudnionych w tym sektorze?
 - Co to jest IV sektor gospodarki i gdzie zajmuje?
3. Podanie celu lekcji i omówienie sposobu jej przeprowadzenia.

b) Faza realizacyjna

1. Starter – pytanie do uczniów – dlaczego między 10° a 60° szerokości geograficznej północnej mieszka ponad 80% ludności świata?
2. Polecenie dla uczniów – na podstawie mapy gęstości zaludnienia w atlasie wskaż najgęściej i najslabiej zaludnione miejsca na ziemi. Wyjaśnij ten fakt
3. Jeden z uczniów podchodzi do tablicy i prezentuje najslabiej zaludnione miejsca podając przyczynę tego faktu.
4. Drugi uczeń wskazuje miejsca najgęściej zaludnione i podaje przyczynę tego faktu
5. Pytanie do uczniów – jak myślisz, czemu na wyspie wulkanicznej Jawie gęstość zaludnienia jest tak duża mimo zagrożenia wybuchem? Dla ułatwienia przeanalizuj mapę gleb w atlasie.
6. Nauczyciel wprowadza pojęcia „ekumena”, „anekumena” oraz „subekumena”
7. Uczniowie podają przykłady ekumeny, anekumeny i subekumeny, pokazując je na mapie ściennej i wyjaśniając przyczynę
8. Polecenie dla uczniów- na podstawie podręcznika powiedz, gdzie rozwinęły się najstarsze skupiska ludności na ziemi. Podaj po jednym czynnikiem, który zdecydował o wyborze tego miejsca.
9. Klasa zostaje podzielona na cztery grupy – każda z nich otrzymuje pytania dotyczące

poszczególnych barier osadniczych. Każda grupa ma za zadanie odpowiedzieć na pytania (załączniki 1-4). W tym celu uczniowie czytają odpowiedni fragment z podręcznika oraz posilkują się atlasem.

10. Przedstawiciele grup odpowiadają na forum klasy na pytania. Wybrana osoba z każdej grupy pokazuje również na mapie ściennej świata miejsca, które pojawiają się w odpowiedzi swojego zespołu.
11. Polecenie dla uczniów – przeanalizuj mapę Polski w atlasie i powiedz, gdzie w Polsce powstały miasta? Czy są one rozmieszczone równomiernie? Jakie zauważasz prawidłowości?
12. Nauczyciel zwraca uwagę na przemysł jako czynnik przyciągający osadnictwo
13. Pytanie do uczniów – podaj miasta w Polsce i na świecie, które rozwinęły się na bazie przemysłu. Wskaż je na mapie.
14. Pytanie do uczniów – czy uważasz, że duże miasta przyciągają ludzi? Uzasadnij swoją odpowiedź.
15. Pytanie do uczniów – jak myślisz, dlaczego ponad 50% ludności na świecie mieszka nie dalej niż 200 km od wybrzeża?
16. Polecenie dla uczniów – na podstawie podręcznika wymień czynniki historyczne i społeczno- polityczne, które mogą mieć wpływ na rozwój lub hamowanie osadnictwa. Podaj konkretne przykłady odnoszące się do każdego z czynników
17. Nauczyciel przypomina pojęcie „gęstość zaludnienia”.
18. Jeden z uczniów podchodzi do tablicy i oblicza gęstość zaludnienia Polski na podstawie danych podanych przez nauczyciela.
19. Nauczyciel wprowadza pojęcie „antropopresja”.
20. Pytanie do uczniów – czy myślicie że antropopresja jest zjawiskiem pozytywnym czy też nie? Uzasadnij swoją odpowiedź. Powiedz jakie są skutki antropopresji.

c) Faza podsumowująca

1. Uczniowie rozwiązują zadanie. Obliczają gęstość zaludnienia kraju o powierzchni 500 000km² gdzie liczba ludności wynosi 250 mln.
2. Burza mózgów – czy duże miasta zawsze przyciągają ludzi? Co się dzieje, gdy w dużych miastach mieszka zbyt wiele ludzi? Jakie są tego skutki?

5. Bibliografia

Kop J., Kucharska M., Szkurłat E, *Geografia część 1*, PWN , Warszawa 2005.
Geograficzny Atlas Świata, Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa – Wrocław 1997.

6. Załączniki

a) Karta pracy ucznia

Załącznik 1.

Grupa 1

- Na czym polega bariera świetlna osadnictwa?
- Gdzie ona wstępuje?
- Czy ludzie mimo bariery świetlnej osiedlają się w miejscach, gdzie jest mało światła? Podaj przykłady takich miejsc.
- Jak ludzie radzą sobie z brakiem światła? Jakie są negatywne skutki braku światła dla organizmu człowieka?

Załącznik 2.

Grupa 2

- Na czym polega bariera termiczna?
- Gdzie ona występuje?
- Czy ludzie mimo bariery termicznej osiedlają się w miejscach, gdzie temperatura jest zbyt niska lub zbyt wysoka? Podaj przykład takich miejsc
- Jakie negatywne skutki dla organizmu człowieka może mieć przegrzanie lub wychłodzenie?

Załącznik 3.

Grupa 3

- Na czym polega bariera grawitacyjna?
- Czy mimo tej bariery ludzie osiedlają się na obszarach niekorzystnych? Wskaż przykład takich miejsc
- W jaki sposób rolnicy radzą sobie ze znacznym nachyleniem stoków? Jakie wady dla rolnictwa ma duże nachylenie stoków?
- Jak zmienia się ciśnienie wraz z wysokością?
- W jaki sposób organizm człowieka reaguje na zmianę ciśnienia wraz z wysokością? Jakie negatywne skutki dla organizmu może mieć zmiana ciśnienia?
- Jak z tą barierą radzą sobie alpinści?

Załącznik 4.

Grupa 4

- Na czym polega bariera wodna?
- Czy mimo tej bariery ludzie osiedlają się na obszarach niekorzystnych? Wskaż przykład takich miejsc
- W jaki sposób ludzie radzą sobie z brakiem lub nadmiarem wody?
- Jakie znasz słynne miasto, które poradziło sobie z nadmiarem wody? Jakie problemy ma to miasto?
- W jaki sposób koczownicy mieszkający na pustyni żyją przy tak niewielkiej ilości wody? Jak ją zdobywają?

b) Zadanie domowe

Napisz w zeszycie w jaki sposób człowiek radzi sobie z barierami osadniczymi na biegunie. Uwzględnij wszystkie bariery.

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

brak

